

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Fekete és forradalmi. A holland nemzeti reprezentáció vakfoltjai

[Review of: Zwart en Revolutionair: het verhaal van Hermina en Otto Huiswoud. Exhibition at The Black Archives, Amsterdam, 2017-2018]

Deim, R.

Publication date

2017

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Deim, R. (2017). Fekete és forradalmi. A holland nemzeti reprezentáció vakfoltjai: [Review of: Zwart en Revolutionair: het verhaal van Hermina en Otto Huiswoud. Exhibition at The Black Archives, Amsterdam, 2017-2018]. Web publication or website, artPortal. <https://artportal.hu/magazin/fekete-es-forradalmi-holland-nemzeti-reprezentacio-vakfoltjai/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Fekete és forradalmi. A holland nemzeti reprezentáció vakfoltjai

Deim Réka • 2017. 12. 11. | Olvasási idő: 6 perc

Mi köti össze Amszterdamot a new york-i dzsesszkorszakkal és a Szovjetunióval? És mi köze a Mikulásnak a poszkoloniális elmélethez? Egy kiállítás szokatlan nézőpontból közelíti meg a 20. század történelmét.

*Fekete és forradalmi: Hermina és Otto Huiswoud története
The Black Archives/Our Suriname Association, Amszterdam
2017. november 25 – 2018. február 24.*

A Black Archives néhány poros dobozából nemrég előkerült egy olyan hagyaték, amely a 20. század történelmének egészen különleges keresztmetszetét teszi láthatóvá. A fekete házaspár, Hermina és Otto Huiswoud könyvek és dokumentumok által megőrzött élettörténetében összefonódnak a faji emancipációs törekvések a szocilaista forradalommal, amerikai kommunisták találkoznak orosz, karibi és európai forradalmárokkal, valamint szerepet kapnak a harlemi reneszánsz és különféle fekete intellektuális tradíciók ismert alakjai, Langston Hughes, W. E. B. Du Bois, Marcus Garvey és még sokan mások.

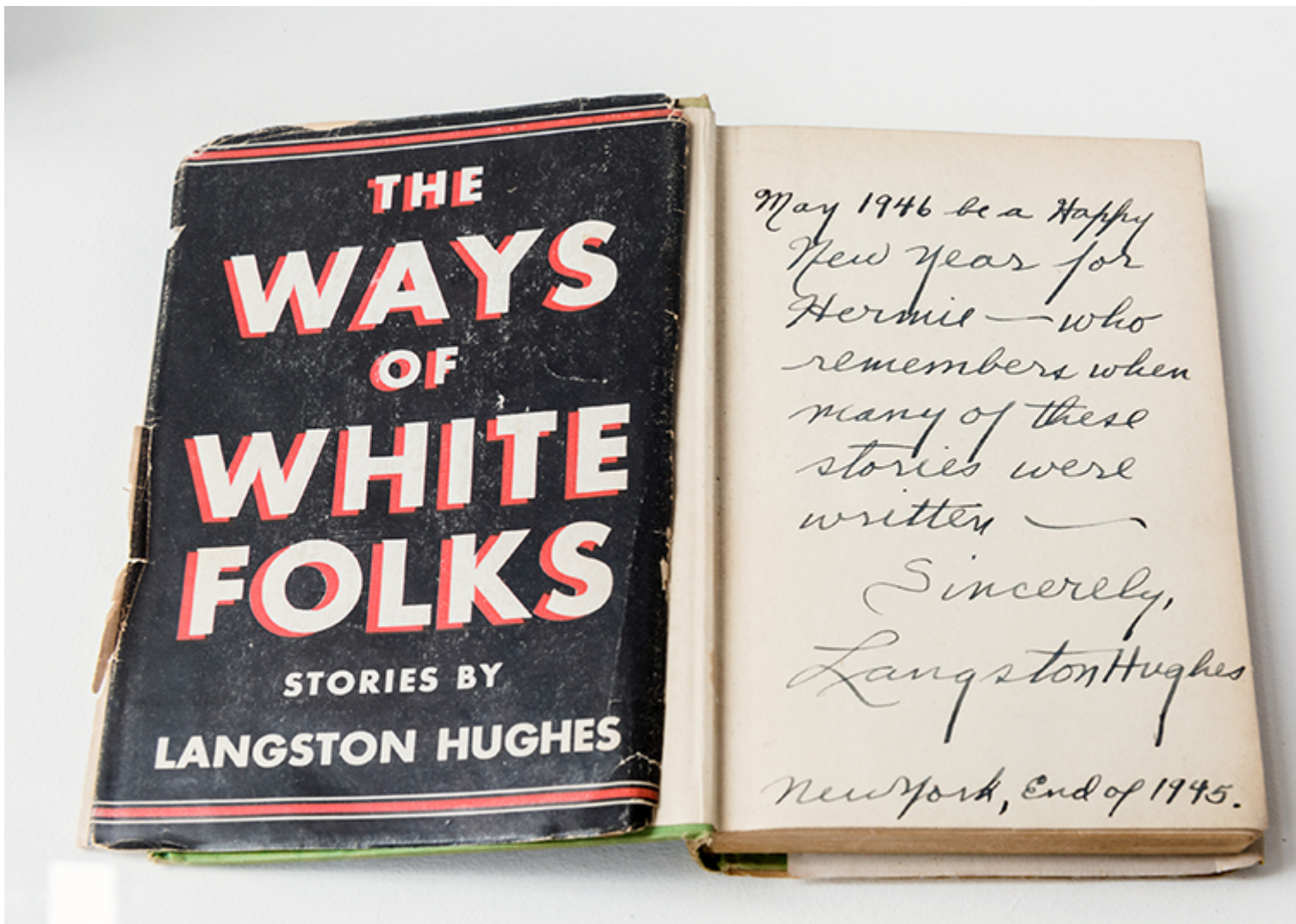
A *Fekete és forradalmi: Hermina és Otto Huiswoud története* (Zwart en Revolutionair: het verhaal van Hermina en Otto Huiswoud) című kiállítás nemcsak a házaspár egyedülálló tevékenységét mutatja be tágabb történeti kontextusban, de rávilágít a holland nemzeti múltértelmezés néhány aktuális problémájára is a múzeumi intézényrendszerben. Míg a nagy látogatottságú és jelentős állami finanszírozást élvező múzeumok látszólag a holland társadalom és kultúra egészét reprezentálják, ez az archívumon alapuló kiállítás – amely részben közösségi finanszírozással és önkéntes munkával vált láthatóvá – egy olyan csoport nézőpontját mutatja fel, amelyet hiányosan képviselnek az oktatási és művészeti intézmények.

A Fekete és forradalmi című kiállítás. Fotó: Maartje Strijbis

A holland nemzeti kánon reprezentációjának első számú intézményében, a Rijksmuseum-ban évszázados hajómodelleken, díszes fegyvereken és diadalmas felfedezőutak emlékét őrző festményeken keresztül diákok és turisták ezrei ismerkedhetnek meg a „holland aranykor” történetével – a gyarmatosító hatalom szemszögéből. Ez a narratíva azonban nem ábrázolja a gyarmatosítás sötét oldalát, a virágzó gazdasági és kulturális élet anyagi felételeit megteremtő körülményeket, ami a leigázott népek kizsákmányolásán és a rabszolgaság intézményén alapul. Nem ad teret olyan, a gyarmatosítás következményeként kialakult társadalmi csoportok perspektíváinak, mint például a suriname-i származású hollandoké, akik ősei a holland rabszolgakereskedelem miatt nagyrészt Afrikából kerültek a Brazíliával szomszédos Suriname-ba, majd jelentős részük az 1970-es években Hollandiába települt.

A történet, amelyet a Huiswoud házaspár hagyatékát feldolgozó kiállítás vázol fel, izgalmas felfedezőútra invitál a történelem kevésbé ismert területeire. Minden az egykori brit és holland gyarmatokon kezdődött. Otto Huiswoud (Suriname, 1893) és Hermina Dumont Huiswoud (Brit-Guyana, 1905) az 1910-es években elhagyta a Karibi-térséget számos, hasonlóan egy jobb jövőben reménykedő kortársukkal együtt. Mindketten New York-ba érkeztek, ahol ekkoriban bontakozott ki a ma harlemi reneszánszként ismert, elsősorban a zenében és az irodalomban gyökerező mozgalom, amely robbanásszerűen újította meg Amerika kulturális és társadalmi életét, bizonyos értelemben megalapozva az ötvenes-hatvanas évek polgárjogi mozgalmait.

A Fekete és forradalmi. The Black Archives. Fotó: Maartje Strijbis

Az 1920-as évek kulturális forradalmával párhuzamosan kialakuló politikai mozgalmak ideológiájának fókuszában a feketék emancipációja állt, amely elsősorban a faji diszkrimináció, a szegregáció és a feketék elleni erőszak felszámolását célozta. Mindez összetalálkozott az egyre nagyobb teret nyerő szocialista ideológiával, amely – bár nem faji, hanem osztályalapon – szintén az elnyomás elleni forradalmi küzdelemben látta a társadalmi egyenlőségen alapuló új világ felé vezető utat. Otto Huiswoud, aki mosogatóként és tengerészként dolgozott, érthető okokból hamar közel került az afroamerikai szocialista mozgalmakhoz. 1916-ban csatlakozott az Amerikai Szocialista Párthoz, amelyből az orosz események következtében 1919-ben kivált az Amerikai Kommunista Párt (CPUSA).

A CPUSA egyetlen fekete alapítótagjaként Huiswoud „hivatásos forradalmár” karrierje ekkor kezdődött el. Moszkvai útja (1922) után aktívan részt vállalt a chicagói Negro Labour Congress és a new york-i Pan-African Congress megszervezésében, majd 1928-ban a moszkvai Comintern testületi tagja lett, ahol a „Negro Question” ügyét képviselte. Feleségével, Herminával együtt rengeteget utaztak Amerikában, Európában, Afrikában és a Karibi-térségben, hogy mobilizálják és egyesítsék a fekete munkások csoportjait. A harmincas években együtt dolgoztak a *The Negro Worker* magazinnál (1931-1937), amely a rasszizmus, az imperializmus és a gyarmatosítás témaköreiben publikált cikkeket. Kapcsolatrendszerük feltérképezését elsősorban az archívum

által megőrzött levelezések és könyvek alapján végezték a kutatók. A legértékesebb dokumentumok között szerepelnek például Marcus Garvey kötetei és Langston Hughes Herminának dedikált könyvei.

A II. világháború idején a Huiswoud házaspárt mint nemkívánatos kommunista-szimpatizánsokat már figyelte az FBI és a holland hírszerzés (BVD), különösen azután, hogy Otto 1941-ben politikai okok miatt börtönbe került Suriname-ban, ahol a holland fasiszta párt (NSB) tagjaival, nácikkal, német zsidókkal és kommunista szimpatizánsokkal együtt raboskodott. Ezt a zavaros epizódot Raul Balai műve emeli ki a kiállításon a titkosszolgálatok jelentéseiből összeállított tapétával, amelyen további két suriname-i értelmiségi is látható. Hermina mindeközben folytatta tevékenységét New Yorkban, ahol előadásokat és eseményeket szervezett színesbőrű szocialista művészekkel, értelmiségiekkel és aktivistákkal együtt.

A Fekete és forradalmi című kiállítás. Fotó: Maartje Strijbis

A háború után a Huiswoud házaspár Amszterdamba költözött, ahol Otto 1954-ben az Our Suriname Association (OSA) elnöke lett, amelynek W.E.B du Bois is vendége volt ugyanabban az évben. Itt beindított egy újabb magazint (*The Courier*), amely nemzetközi kontextusba helyezte az addig elsősorban helyi szinten értékelt suriname-i kisebbség problémáit. A szervezet Suriname ekkoriban már élénkülő függetlenségi törekvéseiben is aktívan részt vett, amely végül 1975-ben

megvalósult. Otto ezt már nem érte meg, 1961-ben ugyanis távozott az élők sorából, Hermina azonban 1998-ban bekövetkezett haláláig tevékeny maradt. Gondos gyűjtői-archiválói tevékenységének köszönhető, hogy kettejük értékes hagyatéka látható ma a kiállításon, amely egyébként az OSA (Our Suriname Association / Vereniging Ons Suriname) épületében kapott helyet.

A tárlat a 21. századi fekete és suriname-i identitás kérdéseivel is foglalkozik kortárs művészek munkáin keresztül, illetve olyan, ma is releváns hagyományokra és problémákra hivatkozik, mint a Keti koti emléknap (a rabszogság 1863-as eltörlésének évfordulója Suriname-ban, amelyet minden évben nagy fesztivállal ünnepel Amszterdam városa) és a Zwarte Piet problémája. Utóbbi különösen aktuális most, hiszen decemberben mindig antirasszista tüntetések sorozatát eredményezi az a holland hagyomány, ami szerint a Mikulás segédeit (Zwarte Piet, azaz Fekete Péter) kis, fekete, rabszolgákra erősen emlékeztető figurákként ábrázolják az állami ünnepeken. Az egyik kiállított, 1952-es újság bizonyítja, hogy ez az ügy egyáltalán nem újdonság, és már az ötvenes években is hasonló ellenállásba ütközött.

Bár a kiállítás az eddigi legátfogóbb prezentációja az archívum tartalmának, nem ez az első alkalom, hogy a hagyaték széles körben láthatóvá vált. A Huiswoudok története a 2017-es Velencei Biennálé holland projektjében is szerepet kapott. Wendelien van Oldenborgh *Cinema Olanda* című videóprojektjében a művész többek között a Black Archives anyagát felhasználva reflektált a holland társadalom átalakulási folyamatára és a gyarmati történelem alulreprezentált aspektusaira.

A nyugati modernizmusban gyökerező, (Nyugat-)Európa-centrikus látásmódot megkérdőjelező kritikai szemlélet térnyerése néhány komoly múzeumban is megfigyelhető. A Fekete és forradalmi kurátora, Imara Limon 2016-ban az Amsterdam Museumban *Black Amsterdam* címmel rendezett kiállítást, amely a fekete lakosságnak kínált viszonyulási pontokat a számukra példaképként szolgáló személyek integrálásával. Ezen kívül Limon elindította a *New Narratives* programsorozatot, amely a kisebbségi narratívák szemszögéből értelmezi újra a múzeum kollekcióját.

Z "I Am a Native Foreigner" című kiállítás, Stedelijk Múzeum, Amsterdam

A legtöbb holland múzeumi gyűjteményre jellemző „fehér felsőbbrendűség” szemléletének aláásása végett az eindhoveni Van Abbemuseum több olyan, az intézmény koloniális múltjára és jelenlegi társadalmi hasznosságára reflektáló projektet szervez, amelyek a művészeti intézmények dekolonizálását sürgetik. A kutatásalapú, hosszútávú projektek elsősorban a múzeum kollekciónak és archívumának önreflexív újraértelmezésére koncentrálnak és számos külső kutató bevonásával valósulnak meg, például: *The Making of Modern Art, Demodernising the Collection, Deviant Practice.*

Ugyanakkor, a nagy állami múzeumok divatos intellektuális trenddé redukálják a sokszínűség reprezentációját és a posztkoloniális diskurzust azáltal, hogy felszínesen lemásolják az ilyen szubverzív gyakorlatokat. A társadalmi problémákra érzékeny attitűd tökéletesen beleilleszthető a holland önreprezentáció toleranciát hirdető énképébe. Az effajta gyakorlat azonban azért problematikus, mert a történeteket így az érintettek vagy független kutatók helyett a hatalmi pozíciókban lévő kurátorok mesélik el, ami a domináns-marginális erőviszonyok szembenállásának újratermelését eredményezi.

Bertien van Manen: Turkish girls at a party in Schiedam, 1977, Stedelijk Múzeum

A Stedelijk Múzeum *"I Am a Native Foreigner"* című kiállítása jó példa erre, amely a migráció különböző aspektusait járja körül a múzeum kollekción keresztül. A társadalmi problémák és a diszlokáció nehézségeinek láthatóvá tétele legitim célkitűzés, az intézmény azonban nem az érintetteknek ad hangot a számukra releváns kérdéseket feltéve vagy alternatív megoldási lehetőségeket felmutatva, hanem elsősorban saját gyűjteménye, azaz önmaga reprezentációjára fókuszál bármiféle önreflexió nélkül.

A nagy állami múzeumok által reprodukált történelemszemlélettel szemben fontos szerepet töltenek be az olyan archívumokat feltáró kiállítások, mint a *Fekete és forradalmi*. Amellett, hogy rámutat az egydimenziós hivatalos narratíva vakfoltjaira és a múzeumi reprezentáció problémáira, ez a hagyaték támpontul is szolgál egy speciális kisebbség identifikációs kísérleteihez. Így azon túl, hogy a kiállítás felvázolja a fekete intellektuális tradíció ívét a mai holland kontextusra vonatkoztatva, maga is az aktivista hagyomány részévé és eszközévé válik azáltal, hogy aktiválja az archívumot és a társadalmi emlékezetet.

Nyitókép: Wall paper door Raul Balai met FBI en BVD documenten. Photo: Maartje Strijbis. Zwart en Revolutionair